

Opetushallitus
Hakaniemenranta 6, PL 380
00531 Helsinki
kirjaamo@oph.fi
teijo.koljonen@oph.fi

Eduskunta hyväksyi 29.12.2016 perusopetuslain 46 §:n muutoksen, joka uudistaa oppivelvollisuusiän ylittäneille annettavaa perusopetusta. Opetushallitus on laatinut uudistuvaa aikuisten perusopetusta varten luonnoksen opetussuunnitelman perusteista. Tavoitteena on, että aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet hyväksytään keväällä 2017 ja niiden mukaan laaditut paikalliset opetussuunnitelmat otetaan käyttöön 1.1.2018 lukien.

Opetushallitus pyytää Vantaan kaupungilta lausuntoa luonnoksesta Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiksi. Lausunnot pyydetään lähettämään 28.2.2017 mennessä.

Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden uudistaminen

Yleistä

Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista on selkeästi nähtävillä, että ne on laadittu perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta. Vaikka aikuisten perusopetuksen erityispiirteet on monissa kohdin huomioitu onnistuneesti, sisällössä on edelleen paljon kehittämisen varaa. Aikuisten perusopetusta ei pidä rinnastaa oppivelvollisuusikäisten perusopetukseen, vaan opetusta tulee tarkastella selkeästi omana kokonaisuutenaan.

Oppivelvollisuusiän ylittäneiden opetusta koskevan lain voimaan tulo ja opetussuunnitelmien käyttöönotto kesken lukuvuoden aiheuttaa haasteita koulutuksen onnistuneelle järjestämiselle lukuvuoden 2017 - 2018 aikana. Muutosten onnistuneen toteuttamisen varmistamiseksi, opetussuunnitelmien käyttöönotto pitäisi toteuttaa 1.8.2018 alkaen.

1 Paikallisen opetussuunnitelman merkitys ja laadinta

Paikallisen opetussuunnitelman merkitystä ja laadintaa käsittelevä luku pitää sisällään hyvin paljon itsestään selvyyskiä, joita voisi karsia luettavuuden edistämiseksi.

Kappaleessa 1.2 on määritelty, että *Erityistä huomiota kiinnitetään sellaisten opiskelijoiden opiskeluedellytyksiin, joiden osaamistaso on heikko, joiden peruskouluopinnot ovat huomattavan vajavaiset tai ne puuttuvat kokonaan.* Tämän tavoitteen toteuttaminen edellyttää, että kurssimääriä, tukitoimenpiteitä ja rahoitusta voidaan määritellä joustavasti opiskelijoiden tarpeiden mukaiseksi.

Opetussuunnitelman perusteissa on määritelty paikallisen opetussuunnitelman sisältö siten, että kappaleessa 1.4 on määritelty muutamia asioita ja kussakin pääluvussa määrätään tarkemmin, mitä opetussuunnitelmassa tulee kyseisessä luvussa kuvatun kokonaisuuden osalta päättää ja kuvata. Paikallisen opetussuunnitelmatyön helpottamiseksi olisi toivottavaa, että opetussuunnitelman perusteiden liitteenä olisi koonti paikallisessa opetussuunnitelmassa määriteltävistä asioista.

2 Opetuksen järjestämisen lähtökohdat

On hyvä, että opetussuunnitelman perusteissa on kuvattu aikuisten perusopetuksen kaikki kohderyhmät.

Tekstin luettavuutta helpottaisi, jos suorat lainaukset lakitekstistä olisi selkeästi erotettavissa muusta tekstistä esimerkiksi kursivoituna.

Koulutuksen laajuutta ja rakennetta kuvaavassa kappaleessa on mainittu, että *Opiskelijalla on oikeus sisällyttää henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaansa osia muiden koulutuksen järjestäjien koulutustarjonnasta*. Tämä on hyvä periaate, mutta vaatisi tarkennusta. Nykyisessä muodossaan tekstistä ei käy ilmi, mitä muilla koulutuksen järjestäjillä tarkoitetaan ja minkälaisia opintoja tässä on tarkoitettu. Onko ajatuksena, että opiskelija voi sisällyttää opiskelusuunnitelmaansa toisessa kunnassa tarjottavia aikuisten perusopetuksen opintoja, ammatillisen koulutuksen opintoja vai jotain muuta?

Arvoperustassa ei nosteta esiin lainkaan hyvinvointia, joka voisi olla erittäin perustavaa laatua oleva arvo erityisesti aikuisten perusopetukseen osallistuvien henkilöiden elämässä.

Opetussuunnitelman perusteiden mukainen oppimiskäsitys on hyvä pohja aikuisten perusopetuksen opetukselle. Aikuisten perusopetuksen opiskelijat ovat hyvin heterogeeninen ryhmä, joiden aiempi osaaminen ja oppimistaidot vaihtelevat paljon. Voidakseen vastata paremmin opiskelijoiden tarpeisiin, opettajat tarvitsevat täydennyskoulutusta.

3 Aikuisten perusopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Aikuisten perusopetuksen tehtävää kuvaavassa kappaleessa 3.1 olisi hyvä kuvata perusopetuksen opintojen tarvetta ja merkitystä erityisesti nuorten aikuisten ja aikuisen näkökulmasta.

Laaja-alaisen osaamiskokonaisuuksien teemat ovat lähes vastaavat oppivelvollisuusikäisten perusopetuksen kanssa, ne ovat kuitenkin sovellettavissa myös aikuisten opetukseen. Olisi kuitenkin hyvä pohtia, pitäisikö aikuisten perusopetuksen laaja-alaisen osaamiskokonaisuuksien olla vielä selkeämmin aikuisten opetukseen sovitettuja teemoja ja sisältöjä. Osaamiskokonaisuuksien tavoitteissa ei ole riittävästi huomioitu aikuisten perusopetuksen erityispiirteitä ja opiskelijoiden aiempia taustoja ja lähtökohtia. Tässä muutamia esimerkkejä, miten laaja-alaisen osaamiskokonaisuuksien tavoitteissa voisi paremmin huomioida aikuisten perusopetuksen erityispiirteitä:

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1): Osaamiskokonaisuuden tavoitteita olisi hyvä sovittaa enemmän näiden teemojen ympärille: *Opiskelijat rakentavat uusia tietoja ja taitoja ja sovittavat ne yhteen aiemmin oppimansa kanssa. Aikuisopiskelijan ajatteluun ja oppimiseen vaikuttavat myös hänen elämäkokemuksensa ja asenteensa. Poisoppiminenkin voi olla tarpeen.*

Kulttuurinen osaaminen ja vuorovaikutus (L2): Tavoitteiden mukaan *Aikuisten perusopetuksessa opiskelijoita ohjataan ympäristön kulttuuristen merkitysten tunnistamiseen ja arvostamiseen sekä oman kulttuuri-identiteetin ja myönteisen ympäristösuhteen rakentamiseen*. Tässä ei ole riittävästi otettu huomioon sitä, että opiskelijoiden kulttuuri-identiteetti voi olla jo hyvinkin kehittynyt. Tavoitteissa tulisi ottaa selkeämmin huomioon, että maahanmuuttajataustaiset opiskelijat voivat joutua tasapainoilemaan kahden erilaisen kulttuurin välillä.

Arjen taidot (L3): Tähän osaamiskokonaisuuteen olisi hyvä sisällyttää mukaan myös muita arjen taitoja kuten yhteiskunnallisten palveluiden rakenne ja palveluihin hakeutuminen, avun saaminen ja vastaanottaminen.

Työelämätaidot ja yrittäjäys (L6): Osaamiskokonaisuuden tavoitteissa olisi hyvä huomioida, että opiskelijoilla voi olla aiempaa koulutusta ja työkokemusta, mutta hän voi tarvita tukea osaamisensa hyödyntämiseen jatkossa.

Hyvää perusteissa on se, että työelämäyhteyksiä ja paikallista toimintaa korostetaan. Näitä elementtejä pitää pystyä suunnitelmallisesti kokoamaan ja niistä tulee käydä paikallista keskustelua eri toimijoiden kanssa.

4 Oppimaan oppimisen ja yhteiskuntaan integroitumisen toimintakulttuuri

Ei erityisiä huomioita.

5 Ohjaus, oppimisen ja opiskelun tuki, opiskeluhuolto sekä kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö

Luvun otsikossa mainitaan kasvatuskeskustelut, mutta niistä ei ole muuten mainintoja opetussuunnitelmassa. Tämä lienee perusopetuksen opetussuunnitelmasta jäänyt termi, jolle ei ole tarvetta aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelmassa?

Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen on tärkeä asia, kun kyseessä on aikuinen opiskelija, jonka tavoitteena on päästä perusopetuksen opinnoissaan nopeasti eteenpäin jatkokoulutukseen ja työelämään. Opiskelijan aiemman osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen vaatii kuitenkin vielä selkeytystä ja ohjeistusta erityisesti seuraavista näkökulmista: Miten osoitetaan ja todennetaan aiemmin hankittu osaaminen? Millä kriteereillä ja mitoituksella osaaminen hyväksiluetaan? Opetussuunnitelman perusteissa olisi hyvä kuvata osaamisen tunnistamista ja tunnustamista nykyistä tarkemmin. Vaihtoehtoisesti Opetushallituksen tulee laatia asiasta erilliset ohjeet.

On hyvä, että opiskelijan henkilökohtainen opinto-ohjelma voidaan rakentaa joustavasti ja yksilöllisesti ottaen huomioon aikaisempi koulutus ja mahdollisesti opintoja korvaava työkokemus. Esimerkiksi seuraava periaate on erittäin hyvä: *Vaikka opiskelijan arvioitaisiin tarvitsevan esimerkiksi alkuvaiheen opetusta, hänen ei tarvitse lähtökohtaisesti suorittaa kaikkia kyseisen vaiheen pakollisia opintoja.* Tämän lisäksi olisi hyvä, jos opiskelija voisi suorittaa opintoja myös työelämäjaksoilla. Työelämäjaksoilla tapahtuva opintojen suorittaminen tulisi tällöin määritellä henkilökohtaisessa opiskelusuunnitelmassa.

6 Yhteistyö ja opetuksen järjestämistapoja

Hyvää on oppilaitosten toiminnan liittäminen muuhun paikalliseen toimintaan esim. yhteistyö muiden oppilaitosten kanssa, työelämäyhteistyö, järjestöt, sosiaali- ja terveysviranomaiset, kulttuuripalvelut.

Etäyhteyksiä hyödyntävää opetusta koskeva kappale 6.2 tuntuu olevan väärän luvun alla, ehdotetaan siirrettäväksi luvun 4 yhteyteen.

7 Oppimisen arviointi

Opintojen eteneminen vuosiluokkiin sitomattomasti on hyvä ja tärkeä periaate.

8 Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen opetus

Lukutaitovaiheen eriyttäminen omaksi kokonaisuudekseen on hyvä ratkaisu.

9 Aikuisten perusopetuksen päättövaiheen opetus

Ei erityisiä huomioita.

Vantaalla 28.2.2017

Marja Viljamaa

va. nuoriso- ja aikuiskoulutuksen johtaja

Lausunnon keskeisin sisältö

Yleistä

- Opetussuunnitelman perusteet tulisi vielä selkeämmin laatia aikuisten perusopetuksen erityispiirteet huomioiden.

1 Paikallisen opetussuunnitelman merkitys ja laadinta

- Kurssimääriä, tukitoimenpiteitä ja rahoitusta tulee määritellä joustavasti opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti.
- Opetussuunnitelman perusteiden liitteenä olisi hyvä olla koonti paikallisessa opetussuunnitelmassa määriteltävistä asioista.

2 Opetuksen järjestämisen lähtökohdat

- Aikuisten perusopetuksen kohderyhmien kuvaaminen on tarpeen.
- Opiskelijan oikeus sisällyttää opiskelusuunnitelmaan muiden koulutuksen järjestäjien opetustarjontaa vaatii tarkennusta.
- Arvoperusteisiin tulisi sisällyttää hyvinvointi.
- Opettajille järjestettävä täydennyskoulutusta.

3 Aikuisten perusopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

- Laaja-alaisen osaamiskokonaisuuksien tavoitteissa tulee selkeämmin huomioida aikuisten perusopetuksen erityispiirteet.
- Työelämäyhteyksien ja paikallisen toiminnan korostaminen on hyvä asia.

5 Ohjaus, oppimisen ja opiskelun tuki, opiskeluhuolto sekä kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö

- Opetushallituksen tulee laatia ohjeet opiskelijan aiemman osaamisen tunnistamiseksi ja tunnustamiseksi.
- On hyvä, että opiskelija voi jättää myös pakollisia opintoja suorittamatta, jos hänellä on niistä aiemmin hankittua osaamista.
- Aiemman osaamisen tunnistamisen lisäksi olisi tärkeää, että myös opintojen aikana olisi mahdollista toteuttaa työelämäjaksoilla tapahtuvaa opiskelua.

6 Yhteistyö ja opetuksen järjestämistapoja

- Yhteistyö muiden paikallisten toimijoiden kanssa on hyvä periaate.

7 Oppimisen arviointi

- Opintojen eteneminen vuosiluokkiin sitomattomasti on hyvä ja tärkeä periaate.

8 Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen opetus

- Lukutaitovaiheen eriyttäminen omaksi kokonaisuudekseen on hyvä ratkaisu.